

Arbeidsmarkedet

Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet økte antall sysselsatte personer med 11 000 fra 1998 til 1999, tilsvarende 0,5 prosent. Økningen i utførte timeverk var 0,2 prosent. De foreløpige tallene viser at den sammenhengende sterke veksten i sysselsettingen på årsbasis fra 1993 stoppet opp i 1998. De sesongjusterte månedstallene fra AKU antyder stagnasjon eller nedgang i sysselsettingen gjennom de første tre kvartalene i fjor, men en viss oppgang igjen i 4. kvartal.

Ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser – AKU – var det i gjennomsnitt 75 000 arbeidsledige i 1999. Dette utgjorde 3,2 prosent av arbeidsstyrken, den samme andelen som året før. Den langvarige nedgangen i ledigheten har dermed stoppet opp. De sesongjusterte tallene indikerer at nedgangen i ledigheten stoppet opp i første halvår 1999 for så å øke noe i andre halvår. Tallene for registrerte helt ledige ved arbeidskontorene viser i hovedsak den samme tendensen.

Arbeidsstyrken var nær uendret fra 1998 til 1999, som følge av svak vekst i sysselsettingen og ingen endring i ledigheten. Den sterke årlige veksten i arbeidsstyrken siden 1993 har dermed stoppet opp. De se-

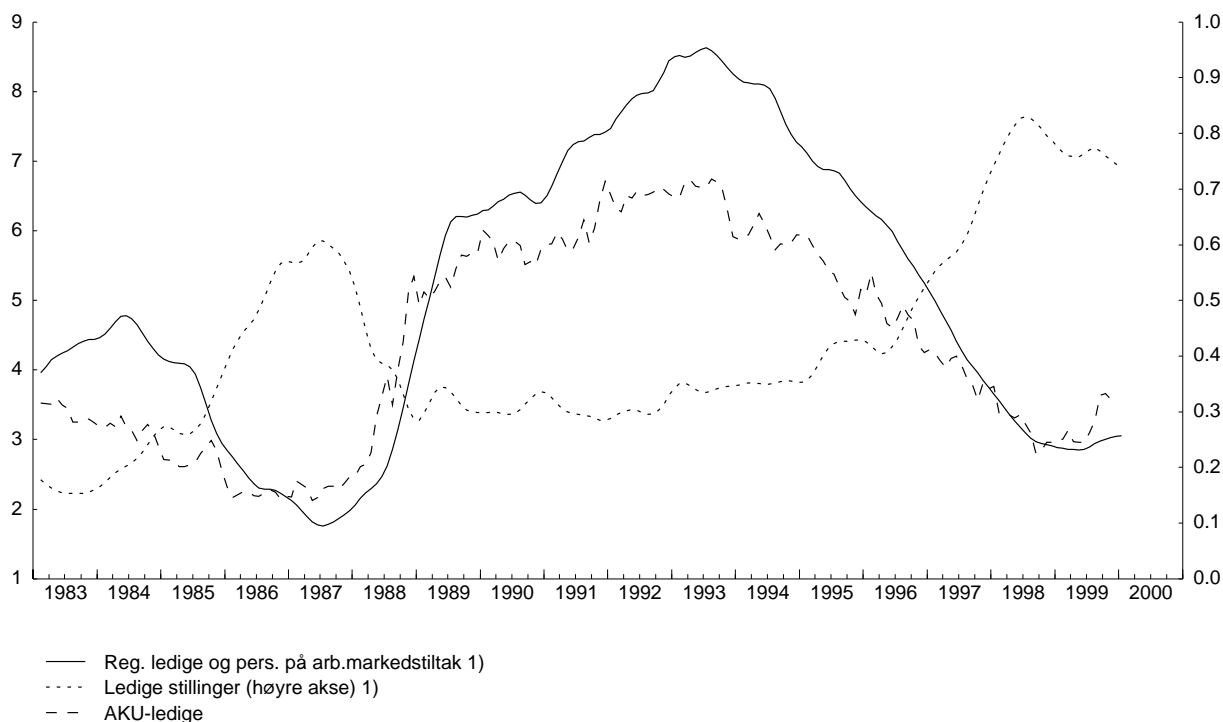
songjusterte månedstallene fra AKU antyder stagnasjon eller nedgang i arbeidsstyrken gjennom de første tre kvartalene i fjor, men en viss oppgang igjen i 4. kvartal. Det knytter seg imidlertid stor usikkerhet til de sesongjusterte ledighetstallene. De tilfeldige utlagene er relativt store i forhold til sesongkomponenten

Sysselsettingen

Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet var det en svak økning i tallet på sysselsatte personer fra 1998 til 1999. Veksten i antall utførte timeverk var litt svakere enn veksten i antall sysselsatte personer. Det var en arbeidsdag mer i 1999 enn i 1998, men samtidig økte sykefraværet i flere næringer. De foreløpige tallene viser at det i 1999 i gjennomsnitt var 2 274 000 sysselsatte personer. Etter en fireårsperiode med tiltagende sysselsettingsvekst ble veksten i 1998 lavere enn året før. De foreløpige tallene for 1999 viser at veksten i sysselsettingen nesten har stoppet opp. Ifølge sesongjusterte tall fra AKU var det en klar oppgang i sysselsettingen fra 3. til 4. kvartal i 1999.

Foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet viser at veksten i samlet sysselsetting var 0,5 prosent

Arbeidsledige og beholdning av ledige stillinger, månedstall. 1983-2000
Prosent av arbeidsstyrken. Sesongjustert og glattet

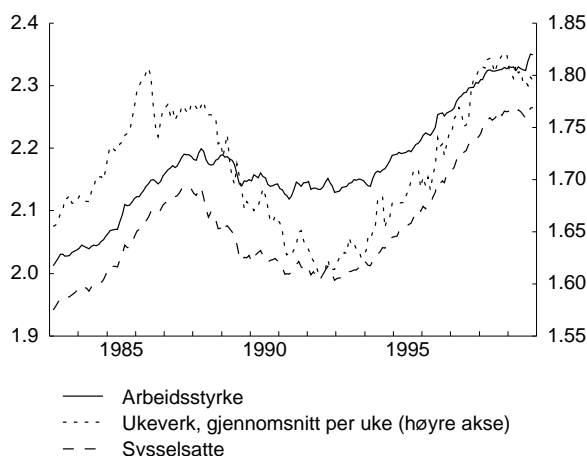
1) Justert bakover for brudd i serien fra januar 1999
 Kilde: Arbeidsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå.

Syssetting etter næring

Syssette i 1000 personer. Vekstrater i prosent fra året før

	Syssette personer		Vekstrater fra 1998	
	Nivå 1999	Endring fra 1998	Personer	Timeverk
I alt	2274	11	0,5	0,2
Olje og utenriks sjøfart	65	-1	-1,7	-1,6
FastlandsNorge	2209	12	0,5	0,3
Industri og bergverksdrift	313	-8	-2,6	-2,5
Annen vareproduksjon	235	-6	-2,5	-2,7
Primærnæringer	96	-4	-3,8	-3,9
Elektrisitetforsyning	18	-1	-3,4	-3,3
Bygge og anleggsvirksomhet	121	-1	-1,2	-1,4
Tjenesteyting	962	16	1,7	1,6
Varehandel	327	3	0,9	0,7
Samferdsel	158	3	1,6	1,7
Annen tjenesteyting	478	11	2,4	2,3
Offentlig forvaltning	700	10	1,4	1,4
Statlig forvaltning	153	1	0,5	0,9
Kommunal forvaltning	547	9	1,6	1,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Arbeidsstyrke, syssetting og ukeverk. 1983-1999
Millioner. Sesongjusterte og glattede månedstall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

fra 1998 til 1999. For lønntakere er veksten beregnet til å være 1,0 prosent. Oppgangen i antall syssette i offentlig forvaltning i 1999 var om lag som året før, knapt 10 000 eller 1,4 prosent. Syssettingen i markedsrettet virksomhet var nær den samme i 1999 som i 1998. Forretningsmessig tjenesteyting hadde fortsatt sterk vekst, mens bygge- og anleggsvirksomheten som hadde sterk vekst i 1998, hadde noe nedgang i syssettingen i 1999. Industrisyssettingen gikk klart tilbake fra 1998 til 1999. Store industribransjer som næringsmiddel-, og verkstedindustri, bidro til den svake samlede syssettingsveksten siste år, men tilbakegangen var også stor i noen av de mindre industribransjene som treforedlings- og møbelindustrien.

Veksten i syssettingen siste år kom blant syssette på deltid, men utviklingen var ulik for menn og kvin-

Hovedtall for arbeidsmarkedet

1000 personer

	Nivå 1999	Endring fra året før	
		1998	1999
Befolkning i yrkesaktiv alder 16-74 år	3183	13	15
16-24 år	489	-7	-8
25-54 år	1940	16	11
55-74 år	754	5	13
Arbeidsstyrken ¹	2333	35	10
Arbeidsledige	75	-18	1
Syssette ¹	2274	52	11
Utenlandske sjøfolk på norske skip	25	0	0
Statistiske avvik ²	9	4	3
Utførte timeverk (mill.)	3165	69	8

¹ Arbeidsstyrken omfatter bare personer bosatt i Norge, mens antall syssette også omfatter utlendinger på norske skip. Ved summering av antall syssette og arbeidsledige til antall personer i arbeidsstyrken, må derfor utenlandske sjøfolk på norske skip holdes utenfor.

² Det statistiske aviket skyldes at det er ulike statistiske kilder for arbeidsstyrken og komponentene av denne.

Kilder: Statistisk sentralbyrå.

ner, ifølge AKU. Blant menn økte antallet på deltid med 9 000, mens antallet på heltid ble redusert tilsvarende. Blant kvinner var utviklingen nær motsatt med 9 000 flere på heltid og 4 000 færre på deltid i 1999 sammenlignet med 1998. Den samme tendensen finner vi også innenfor for eksempel aldersgruppen 25-54 år.

Arbeidsstyrken

Ifølge AKU var det i 1999 i gjennomsnitt 2 333 000 personer i arbeidsstyrken, en økning på 10 000 personer fra året før. Oppgangen i arbeidsstyrken skyldes en økning i antall personer i yrkesaktiv alder, i det den gjennomsnittlige yrkesdeltakelsen ikke endret seg fra 1998 til 1999.

Fra 1998 til 1999 var det en økning på 15 000 personer i aldersgruppen 16-74 år. I de yngste aldersgruppene, preget av forholdsvis lav yrkesdeltagelse, var det nedgang i antall personer. Denne nedgangen var om lag som året før. I aldersgruppen 25-54 år, hvor yrkesdeltagelsen er høy, var det en økning på 11 000 personer, 5 000 færre enn året før. Størst økning var det imidlertid i aldersgruppen 55-74 år, der økningen var på 13 000 personer, 8 000 flere enn året før. Denne vridningen i veksten fra de middelaldrende til de eldste aldersgruppene bidro til at veksten i arbeidsstyrken ble vesentlig lavere enn året før og lavere enn veksten i antall personer (16-74 år) isolert sett skulle tilsi.

For befolkningen samlet var yrkesdeltakelsen like høy i 1999 som året før. Tolv år tidligere, i 1987 lå imidlertid yrkesdeltakelsen om lag 1,5 prosentpoeng over dagens nivå blant menn, mens den blant kvinner lå om lag 4,5 prosentpoeng lavere enn dagens nivå. Den eneste aldersgruppen med markert økningen i yrkesprosenten siste år var aldersgruppen 16-19 år. Blant ungdom (16-24 år) i alt var det derimot ingen økning.

Arbeidsmarkedsstatistikken – noen forklaringer

De viktigste statistikkildene om arbeidsmarkedet er Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser (AKU) og Arbeidsdirektoratets registerstatistikk. Sammen med annen økonomisk statistikk gir dette grunnlag for et helhetsbilde om arbeidsmarkedet i nasjonalregnskapet (NR). Nedenfor gjøres det rede for hovedtrekkene i disse statistikkene, og i hvilken grad de kan gi forskjellig inntrykk av tilstanden og utviklingen i arbeidsmarkedet.

Arbeidskraftundersøkelsene - AKU

Tallene i AKU er beregnet på grunnlag av intervju med et personutvalg av befolkningen, det vil si 24 000 i kvartalet, eller mellom 1 700 og 1 800 hver uke. For tall fra utvalgsundersøkelser som AKU, gjelder at en må ta hensyn til utvalgsusikkerheten ved tolking av tallene. En nærmere redegjørelse for AKU finnes i Arbeidsmarkedsstatistikk 1996-1997 (NOS C 467).

Sysselsatte: Personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken, vernepliktige og personer som var fraværende fra arbeid på grunn av sykdom, permisjon eller ferie.

Arbeidsledige: Personer helt uten inntektsgivende arbeid, som har søkt arbeid siste fire uker og som kan påta seg arbeid innen to uker etter intervjudatpunktet.

Langtidsledige: Arbeidsledig som har vært sammenhengende ledig i 27 uker eller mer.

Undersysselsatte: Deltidssysselsatte personer som har forsøkt å få lengre arbeidstid. De må kunne starte med økt arbeidstid innen en måned.

Arbeidsstyrken: Summen av sysselsatte og arbeidsledige.

Yrkesprosent: Andelen av en befolkningsgruppe som befinner seg i arbeidsstyrken. Brukt uspesifisert menes det andelen av alle personer fra 16 til 74 år som er i arbeidsstyrken.

Arbeidsdirektoratet

Arbeidssøkere: Arbeidssøkere er betegnelsen på summen av ordinære arbeidssøkere og yrkeshemmede

Ordinære arbeidssøkere: Personer som søker inntektsgivende arbeid ved arbeidskontorene, og som er disponible for det arbeid som søkes. Hvorvidt en person er i arbeid eller ikke er uten betydning. Ordinære arbeidssøkere omfatter arbeidssøkerstatusene Helt ledige, Ordinære tiltaksdeltakere, Delvis sysselsatte og Andre ordinære arbeidssøkere.

Registrerte helt ledige: Omfatter alle ordinære arbeidssøkere som har vært uten inntektsgivende arbeid de siste to ukene. Skoleungdom og personer på arbeidsmarkeditiltak regnes ikke med til den gruppen.

Ordinære tiltaksdeltakere: Omfatter alle ordinære arbeidssøkere som ved opptellingstidspunktet deltar på ordinære tiltak. De ordinære arbeidsmarkeditiltakene inndeles i hovedgruppene Sysselsettingstiltak i offentlig virksomhet, Lønnstilskudd til arbeidsgivere, Arbeidsmarkedsopplæring, Praksisplasser/arbeidstreningstiltak og Vikarplasser.

Delvis sysselsatte: Omfatter alle ordinære arbeidssøkere som har hatt inntektsgivende arbeid i løpet av de to siste ukene, men mindre enn normal arbeidstid og som søker arbeid med lengre arbeidstid.

Andre ordinære arbeidssøkere: Omfatter Jobbskiftesøkere som er i vanlig arbeid og som søker ny jobb ved å registrere seg på arbeidskontoret, Skoleelever/studenten som søker jobb men som har utdanning som hovedaktivitet og Etablerere med dagpenger som er under etablering av egen virksomhet.

Permitterte arbeidssøkere: Omfatter antall helt permitterte og delvis permitterte (med innskrenket arbeidstid). Helt permitterte inkluderes i statistikken over helt ledige, delvis permitterte over delvis sysselsatte.

Yrkeshemmede: Omfatter arbeidssøkere som på grunn av ulik funksjonshemming har vansker med å få arbeid. Dette er personer som

vurderes med sikte på yrkesmessig attføring eller som er i attførings-tiltak.

Langtidsledige omfatter registrerte helt ledige som har hatt en sammenhengende ledighetsperiode på minst 26 uker.

Fra og med 1.1.1999 endret Arbeidsdirektoratet definisjonene av registrerte helt ledige og delvis sysselsatte. Arbeidssøkerne ble tidligere gruppert som helt ledige eller delvis sysselsatte utfra eventuell avkorting i dagpengeutbetaling. Personer med uavkortet dagpengeutbetalinger ble automatisk registrert som helt ledige, mens personer med avkorting ble registrert som delvis sysselsatte. Fra og med 1999 er det hvorvidt arbeidssøkerne oppgir å ha vært i lønnet arbeid eller ikke de siste to ukene som avgjør om de skal regnes som delvis eller helt ledige.

Ifølge Arbeidsdirektoratets anslag ville den nye definisjonen medføre en økning i antall helt ledige på ca. 4 000. De endelige tallene viser en økning på ca. 3 200, i årsgjennomsnittet for 1998. Tallet på delvis sysselsatte reduseres tilsvarende.

Registrerte arbeidssøkere uten ordinært arbeid: Summen av registrerte helt ledige og sysselsatte i ordinære arbeidsmarkeditiltak (utenom yrkeshemmede). Summen omtales også som "bruttoledighet".

Nasjonalregnskapet

Sysselsatte personer: Antall sysselsatte personer er gjennomsnittlig antall heltids- og deltidssysselsatte over året, og ligger nær opp til AKUs sysselsettingsbegrep.

Utførte timeverk: Antall utførte timeverk over hele året. I denne definisjonen er det tatt hensyn til fravær og overtid.

Normalårsverk: Antall sysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. For lønnstakere benyttes andel av full post eller dellønnsbrøk som vekt, for selvstendige tas det utgangspunkt i arbeidstiden for mannlige selvstendige. Utgangspunktet for definisjonen er at timeverkstallet i et normalårsverk er lik faktisk årlig arbeidstid for heltidsansatte.

Kilder til avvik

Det har stort sett vært god overensstemmelse i anslaget på totalt antall sysselsatte i nasjonalregnskapet (NR) og i AKU. En systematisk nivåforskjell skyldes i stor grad at utlendinger i utenriks sjøfart ikke dekkes av AKU, mens de er med i NR.

Det er større forskjeller mellom AKU og NR når det gjelder utførte timeverk/ukeverk. Et hovedproblem har vært at ukeverkstallene i AKU fram til og med 1995 var beregnet på grunnlag av observasjoner i én undersøkelsesuke i hver måned. Fra og med 1996 fanger AKU bedre opp svingninger i aktivitetsnivå og arbeidstid som skyldes ferier og bevegelige helligdager, siden alle årets uker er undersøkesuker.

Normalt har arbeidsledigheten (AKU) vært høyere enn antall registrerte helt ledige, fordi ikke alle som har søkt arbeid har registrert seg ved arbeidskontorene og fordi en del av de som deltar på opplæringstiltak klassifiseres som arbeidsledige i AKU. I motsatt retning trekker at en del av de registrerte helt ledige ikke klassifiseres som arbeidsledige i AKU (på grunnlag av spørsmål om søking etter arbeid og tilgjengelighet for arbeidsmarkedet). Særlig gjelder dette eldre personer med lange ledighetsperioder.

Langtidsledige er noe ulikt definert i de to statistikkildene. AKU-ledige må ha vært ledige i minst 27 uker, registrerte helt ledige i minst 26 uker.

Etter omleggingen av AKU i 1996 ble forskjellen mellom de to ledighetsmålene større. Antall AKU-ledige økte med om lag 10 prosent. Hovedårsaken til dette var endringen i betingelsen for når en kan begynne i arbeid for å bli regnet som arbeidsledig i AKU. Med redusert krav til tilgjengelighet blir flere regnet som ledige i AKU. Etter ny definisjonsendring fra 1999 økte antall registrert ledige med i underkant av 6 prosent og forskjellen mellom de to ledighetsmålene ble igjen mindre. AKU-tall og registertall viste om lag samme utvikling i ledigheten fra 1997 til 1999. Siste halvår 1999 har AKU-ledigheten økt mer enn antall registrerte helt ledige.

Registrerte helt arbeidsledige og ledige stillinger 1000 personer

	Januar 2000	Endring fra januar 1999
Registrerte helt ledige	69,0	4,4
- helt permitterte	9,9	2,4
Delvis permitterte	6,8	1,0
Ordinære tiltaksdeltakere ¹	9,8	1,1
Tilgang ledige stillinger ²	47,8	12,3
Beholdning ledige stillinger	17,0	-1,4

¹ Yrkeshemmede på ordinære tiltak er ikke inkludert.

² Tilgang på registrerte ledige stillinger i løpet av en måned.
Kilde: Arbeidsdirektoratet.

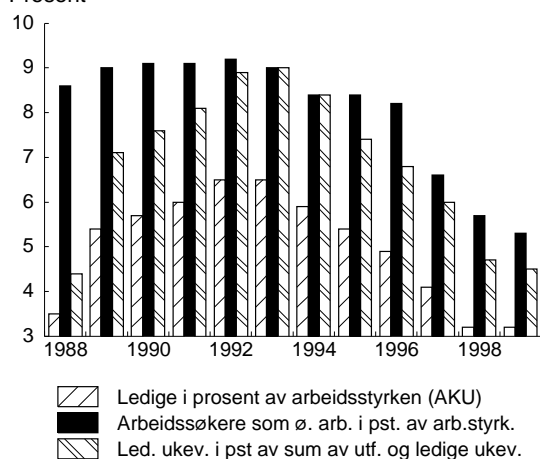
Arbeidsledige og undersysselsatte ifølge AKU. personer og tilbud av ukeverk (37,5 timer). 1000

	Nivå 1999	Endring fra året før	
		1998	1999
Arbeidsledige			
Personer	75	-15	1
Ønsket antall ukeverk	61	-17	-1
Undersysselsatte			
Personer	69	-7	-8
Ønsket merarbeidstid i ukeverk	25	-4	-3
Tilbud av ukeverk i alt	85	-20	-4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsledige, andre med ønske om arbeid og ledige ukeverk 1988-1999

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Yrkesprosenten blant ungdom ligger fortsatt vel 4 prosentpoeng lavere enn under høykonjunkturen i 1987-88. Andelen ungdom under utdanning er imidlertid vesentlig høyere i dag enn den var den gang og denne andelen har fortsatt å øke fra 1998 til 1999. Forskjellen mellom kvinners og menns gjennomsnittlige yrkesprosent ble ytterligere redusert i fjor og var 9,4 pro-

sentpoeng på årsbasis. I 1987 var denne forskjellen om lag 15 prosentpoeng.

Ledigheten

Ifølge AKU var det gjennomsnittlig 75 000 arbeidsledige i 1999, om lag som året før. Også som andel av arbeidsstyrken var ledigheten som året før, 3,2 prosent. De sesongjusterte ledighetstallene fra AKU viste liten endring gjennom første halvår, men en klar økning annet halvår i fjor. Summen av registrerte helt ledige og personer på personrettede tiltak viste nesten samme utvikling, men en mindre markert økning gjennom annet halvår. Ved utgangen av januar 2000 var det sesongjustert 71 800 personer som enten var registrert helt ledige eller sysselsatt på ordinære arbeidsmarkedstiltak utenom yrkeshemmede. Dette utgjorde 3,1 prosent av arbeidsstyrken, og var 5 000 flere personer enn ved utgangen av januar 1999.

I 1999 var det i gjennomsnitt 56 900 registrerte helt ledige, en nedgang på bare 400 personer fra 1998 (justert for bruddet i tidsserien). Blant personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak var det derimot en nedgang på 6 300. Sesongjustert var det en nedgang i den registrerte ledigheten gjennom første halvår og en oppgang i annet halvår. Ved utgangen av januar 2000 var det sesongjustert registrert 62 600 helt ledige. Dette er 400 flere enn i desember. De sesongjusterte tiltakstallene viser en lignende utvikling gjennom året.

I 1999 var det ifølge AKU 11 000 langtidsledige, i gjennomsnitt over året. Det var 6 000 færre langtidsledige i 1999 enn i 1998, og andelen langtidsledige av alle arbeidsledige gikk ned fra 19 til 16 prosent. I perioden fra 1993 til 1995 holdt andelen langtidsledige seg stabilt på rundt 40 prosent for så å falle til 30 prosent i 1996.

Finnmark hadde klart høyest registrert ledighet i 1999, med 4,8 prosent. Nordland, Trøndelagsfylkene, Telemark og Østfold hadde alle en ledighet mellom 3,0 og 3,3 prosent. Akershus og Sogn og Fjordane hadde lavest registrert ledighet med 1,4 prosent. Størst prosentvis økning i ledigheten fra 1998 til 1999 var det i Agderfylkene og Rogaland. Arbeidsmarkedstiltakene bidrar til å dempe de geografiske forskjellene i registrert ledighet. Andelen på tiltak var høyest i fylker med høy ledighet og lavest i fylker med lav ledighet. I Finnmark var 5,5 prosent av arbeidsstyrken registrert helt ledige eller på tiltak, mens denne andelen var 1,6 prosent i Akershus og Sogn og Fjordane.

Arbeidstakere som er helt permitterte, regnes med blant de registrerte helt ledige. I 1999 var i gjennomsnitt 6 200 personer helt permittert, 2 600 flere enn året før. Delvis permitterte omfattet 5 500 personer, 800 flere enn året før. Tallet på både helt og delvis permitterte viser dermed oppgang fra året før.

Sesongjusterte AKU-tall

Omleggingen av estimeringsmetoden i AKU (publisert første gang 3. kv. 1999) har gitt ny input til de sesongjusterte tallene. I den forbindelse er det gjennomført en sammenligning av kvaliteten på de sesongjusterte tallene før og etter innføring av ny estimeringsmetode.

Etter hovedomleggingen av AKU i 1996 gikk vi over til å intervju i alle ukene i motsetning til tidligere da en utvalgt ordinær uke pr. måned ble valgt. Bruddet i 1996 har vi foreløpig behandlet ved å konstruere månedsfiler der uker med ekstra høyt fravær (ferier, bevegelige helligdager) er holdt utenfor. Etter innføring av ny estimeringsmetode har vi for perioden januar 1997 t.o.m. september 1999 midlertidig benyttet en forenklet prosedyre for å konstruere disse månedsfilene.

Testverdiene viser at kvaliteten på de sesongjusterte arbeidsledighetstallene er lite tilfredsstillende. Det kan ha sammenheng med at noen, men ikke alle kalendereffekter fjernes ved en prekorrigering av tallene. Hovedproblemet er nok imidlertid at den tilfeldige komponenten i serien er stor i forhold til sesongkomponenten. Dette har sammenheng med at det er relativt få arbeidsledige (i utvalget) slik at usikkerheten blir stor, særlig i de små delgruppene som vi sesongjusterer på. Imidlertid er ikke kvaliteten svakere etter omleggingen 3. kvartal 1999 enn den var før.

De sesongjusterte arbeidsstyrke- og ukeverkstallene ser ut til å ha en mer tilfredsstillende kvalitet.

De sesongjusterte sysselsettingstallene er definert som differansen mellom de sesongjusterte seriene av arbeidsstyrken og arbeidsledige. Kvaliteten på arbeidsstyrke- og arbeidsledighetsseriene påvirker dermed kvaliteten på de sesongjusterte sysselsettingstallene.

I løpet av året vil sesongjusteringsopplegget for AKU bli endret, slik at en får tatt hensyn til det nye sesongmønsteret etter hovedomleggingen i AKU i 1996. Inntil denne omleggingen må de sesongjusterte tallene behandles som svært tentative.

Tilgangen på ledige stillinger økte kraftig i første halvår 1999, men gikk tilbake mot slutten av året. I gjennomsnitt var det for 1999 en tilgang på 42 200 ledige stillinger hver måned, en økning på 2 900 fra året før. Beholdningen av ledige stillinger var i gjennomsnitt 17 900 i 1999, 700 færre enn året før. Beholdningen av ledige stillinger gikk også litt ned mot slutten av året.

Undersysselsetting

AKU gir også tall for undersysselsetting, det vil si deltidsansatte som søker mer arbeid og som er tilgjengelig for dette arbeidet innen en måned etter intervju-tidspunktet. I 1999 var det 69 000 personer som var undersysselsatt etter denne definisjonen, en nedgang på 8 000 fra året før.

Om en betrakter undersysselsettingen som en form for delvis arbeidsledighet, bidrar den til å utjevne forskjellen i ledigheten mellom kvinner og menn. Ifølge AKU var ledigheten i gjennomsnitt 3,4 prosent for menn og 3,0 prosent for kvinner i 1999. Samtidig var

Personer utenfor arbeidsstyrken

1000 personer

	Nivå 1999	Endring fra året før	
		1998	1999
Utenfor arbeidsstyrken	850	-19	0
Ønsker arbeid	124	-18	-8
Kan beg. innen en måned	56	-6	-6

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Arbeidsmarkedstiltak

1000 personer

	1999	Endring fra 1998
Personrettede ordinære arbeids- markedstiltak i alt ¹	8,4	-6,3
Off. sysselsettingstiltak	0,0	-0,1
Lønnstilkudd til arb.givere	1,6	-1,0
Kvalifiseringstiltak	6,7	-4,1
Arbeidsmarkedskurs	4,5	-2,7
Praksisplasser	2,1	-1,6
Utdanningsvikariater	0,1	-0,9
Herav ungdom under 20 år	1,3	-0,7

¹ Yrkeshemmede på ordinære tiltak er ikke inkludert.

Kilde: Arbeidsdirektoratet.

i gjennomsnitt 51 000 kvinner undersysselsatte, mot 16 000 menn.

Siden mange undersysselsatte bare ønsker noen få timer i tillegg, og mange arbeidsledige har ønske om deltidsarbeid, vil antallet personer som ønsker mer arbeid gi et ufullstendig bilde av omfanget av arbeidstilbudet. Ved å summere tilbudet av arbeidstimer fra de arbeidsledige og tilleggsarbeidstimer fra de undersysselsatte, får vi et tall på det urealiserte arbeidstilbudet målt i timer. Omregnet i heltidsstillinger tilsvarer dette 85 000 årsverk i 1999, en nedgang på 4 000 fra året før.

Det urealiserte arbeidstilbudet tilsvarer 4,5 prosent av alle årsverk som arbeidsstyrken tilbyr. Dette er en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra 1998.

Personer utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid

For å kunne bli definert som arbeidsledig i AKU må en oppfylle bestemte krav om søkeaktivitet og tilgjengelighet. Ved hver måling er det en stor gruppe som ikke har inntektsgivende arbeid og som oppgir at de ønsker arbeid, men uten at de blir definert som arbeidsledige, på grunn av lav søkeaktivitet eller tilgjengelighet.

Tilbud og etterspørsel for ulike typer arbeidskraft¹

Arbeidsstyrken er sammensatt av personer med ulik utdanning og ulike kvalifikasjoner. Etter en kraftig vekst i sysselsettingen de siste årene er det registrert mangel på flere typer arbeidskraft, og lønnsutviklingen har indikert presstendenser i deler av arbeidsmarkedet. Likevel var det i 4. kvartal 1999 74 000 arbeidsledige målt ved definisjonen i Arbeidskraftundersøkelsene (AKU), og mange av disse har neppe kvalifikasjoner som gjør dem i stand til å fylle de ledige stillingene.

For å oppnå større innsikt i hvilken grad slike ubalanser på arbeidsmarkedet kan gjøre seg gjeldende i årene fremover, har Statistisk sentralbyrå utviklet et beregningsopplegg som fremskriver tilbud og etterspørsel for ulike typer arbeidskraft fordelt på utdanning. Opplegget er utformet som en ettermodell til SSBs makroøkonomiske og demografiske modeller, og gir derfor et bilde som er konsistent med fremskrivninger med disse modellene. Usikkerhet om den makroøkonomiske utviklingen, politiske prioriteringer, ønsket sammensetning av arbeidskraften i ulike sektorer, samt endringer i utdanningstilbøyelighetene, tilsier likevel at resultatene må tolkes med varsomhet. For eksempel kan sysselsettingens sammensetning i de ulike næringer påvirkes av tilgangen på personer med ulik utdanningsbakgrunn, og forventede ubalanser i arbeidsmarkedet kan påvirke valg av utdanning. Fremskrivingene må derfor tolkes som anslag på hva som kan skje under bestemte forutsetninger, og ikke som prognoser for ledighetsutviklingen for ulike typer arbeidskraft.

Fremskrivingen av arbeidstilbudet for ulike utdanningsgrupper er basert på studietilbøyeligheter fra 1993. Den sterke veksten i utdanningskapasiteten på universitetene og høyskolene i de foregående årene bidrar til en klar økning i arbeidstilbudet for personer med utdanning på dette nivået. Tilbudet er anslått å øke sterkest for personer med utdanning i samfunnsfag fra universitetene, men også for de humanistiske fagene, jus, helsepersonell på høyskolenivå og førskolelærere kan det bli en betydelig vekst. Arbeidstilbudet fra ingeniørene ser derimot ut til bare å øke svakt. Dette har sammenheng med lavere kandidatkuall enn for noen år tilbake, samtidig som store ingeniørkull nærmer seg pensjonsalderen. For personer med utdanning fra videregående skole er det også grunn til å regne med en klar økning i arbeidstilbudet, mens tilbudet fra personer med bare grunnskoleutdanning trolig vil falle markert.

Fremskrivingen av etterspørselen etter arbeidskraft i ulike sektorer frem mot 2010 er basert på en makroøkonomisk beregning fra sommeren 1999 som for inneværende år ligger relativt nær det bildet som tegnes i denne rapporten. Etter at sysselsettingen økte med om lag 50 000 personer i 1998, var det bare en beskjeden vekst i 1999, og det ventes også en svak utvikling i år. Nedgang i oljeinvesteringene, økt kostnadsvekst og redusert vekst i vareeksporten bidro til en svak utvikling i norsk industri i fjor, med nedgang i sysselsettingen. Industrisysselsettingen kan gå ytterligere ned i årene fremover. Det samme gjelder sysselsettingen i primærnæringene og utenriks sjøfart. Omslaget i norsk økonomi i 1999 rammet også bygge- og anleggsvirksomheten, men flere kan bli sysselsatt i sektoren når veksten tar seg noe opp igjen. En mer moderat utvikling i husholdningenes forbruk har bidratt til avtakende sysselsettingsvekst innen varehandel og annen privat tjenesteyting. I et lengre perspektiv ventes likevel fortsatt sysselsettingsvekst i disse sektorene. Det samme gjelder offentlig forvaltning, men en forholdsvis stram finanspolitikk kan bidra til å begrense veksten. Mesteparten av den økte offentlige sysselsettingen ventes å komme i helse- og sosialsektoren, og sysselsettingen kan også vokse noe i undervisningssektoren.

Vridningen i nærings sammensetningen vil i seg selv bidra til endringer i behovene for ulike typer arbeidskraft. I tillegg kan det finne sted vridninger i sammensetningen innenfor hver sektor. I løpet av de siste 20 årene har andelen av de sysselsatte med videregående og høyere utdanning vært i klar vekst i de fleste næringer. Det er lagt til grunn at veksten i disse andelen vil fortsette, men det er en betydelig usikkerhet knyttet til hvor sterk denne utviklingen vil bli.

Med forutsetningene over er det grunn til å forvente en klar vekst i etterspørselen etter de fleste typer arbeidskraft med videregående og høyere utdanning frem mot 2010. Økningen vil trolig være sterkest for utdanningsgruppene med universitet og høyskole til og med fire år. Det gjelder særlig ulike typer helsepersonell og personer med økonomisk/ administrativ utdanning, samfunnsvitere og humanister. Det vil også være et klart behov for flere ingeniører og sivilingeniører, men den forventet svake utviklingen i deler av industrien og bygge- og anleggsvirksomheten de nærmeste årene tilsier at etterspørselen ikke øker like mye som for gruppene nevnt over. Det samme gjelder etterspørselen etter personer med videregående fagutdanning, men behovet for å erstatte ufaglært arbeidskraft virker så stort at det likevel kan bli en klar økning i etterspørselen. Av tilsvarende grunner vil behovet for personer med bare grunnskoleutdanning synke.

Fremskrivingene av tilbud og etterspørsel for noen utdanningskategorier er sammenholdt i figur 1. For personer med høyere samfunnsvitenskapelig utdanning kan det bli et klart overskudd. Den store tilstrømningen til studieretningen på begynnelsen av 1990-tallet bidrar til at tilbudet vokser sterkere enn etterspørselen. Likevel er det neppe mange fra utdanningsgruppen som blir arbeidsledige, da de fleste vil få arbeid på områder hvor en lavere utdanning kanskje hadde vært tilstrekkelig. De samme forholdene ser ut til å gjøre seg gjeldende for juristene og humanistene, men ikke i like sterk grad som for samfunnsvitene.

Resultatene indikerer på den andre siden vedvarende underdekning for leger, sykepleiere og hjelpepleiere. Dette har sammenheng med forutsetningene om fortsatt vekst i helse- og sosialsektoren. Økningen i studiekapasiteten som har funnet sted for leger og sykepleiere de siste årene ser ikke ut til å være tilstrekkelig til å forhindre underdekningen. En avtakende søkning til hjelpepleierutdannelsen, sammen med relativt mange eldre hjelpepleiere, fører til mangel på denne utdanningsgruppen. For en del andre grupper helsepersonell har derimot utdanningskapasiteten økt så sterkt de siste årene at det kan gå i retning av overskudd. Det gjelder spesielt for fysioterapeuter, barnevernspedagoger og sosionomer. Selv om det vil være et klart underskudd av førskolelærere de nærmeste årene, har tallet som tar denne typen utdanning økt så mye at situasjonen kan snus til et overskudd om noen år. For andre typer lærere ventes det å være noenlunde balanse mellom utviklingen i tilbud og etterspørsel.

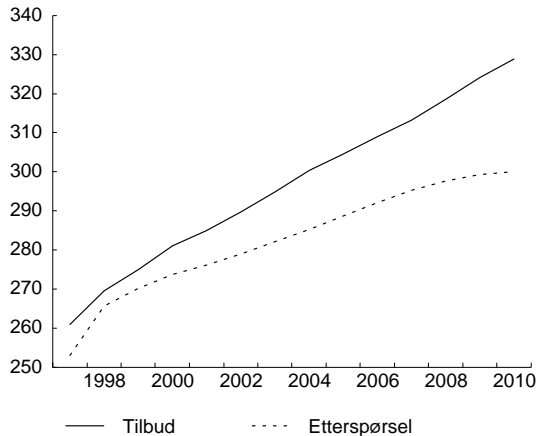
Selv med svakere vekst i etterspørselen bidrar de små kandidatkuallene til underskudd på ingeniører. For sivilingeniørene har studietilbøyelighetene i større grad holdt seg oppe. Med den forholdsvis beskjedne utviklingen i etterspørselen de nærmeste årene, kan det bli et overskudd av denne utdanningsgruppen. Konjunkturoppgangen i norsk økonomi fra 1993 til 1998 bidro til en klar økning i etterspørselen etter arbeidskraft med videregående fagopplæring rettet inn mot industri og bygge- og anleggsvirksomhet, og det er registrert mangel på enkelte typer arbeidskraft. Med noe mer dempet vekst i tiden fremover, er dette i ferd med å snu og kan tilsa et overskudd for denne utdanningsgruppen.

¹ For en nærmere omtale av disse beregningene vises til Økonomiske analyser 7/99

forts.

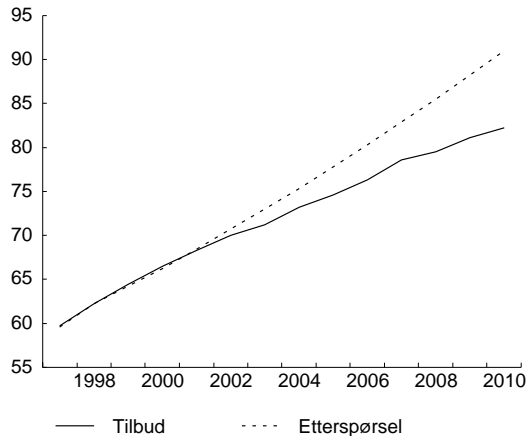
Figur 1. Utvikling i tilbud og etterspørsel for ulike typer arbeidskraft 1997 - 2010. 1000 personer

Industri og håndverksfag (videregående skole)
Tilbud og etterspørsel målt i 1000 personer

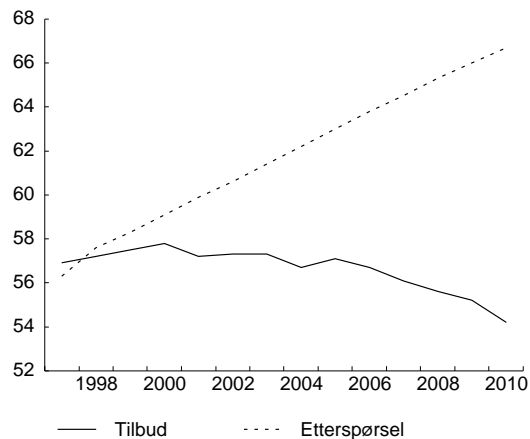
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Sykepleiere
Tilbud og etterspørsel målt i 1000 personer

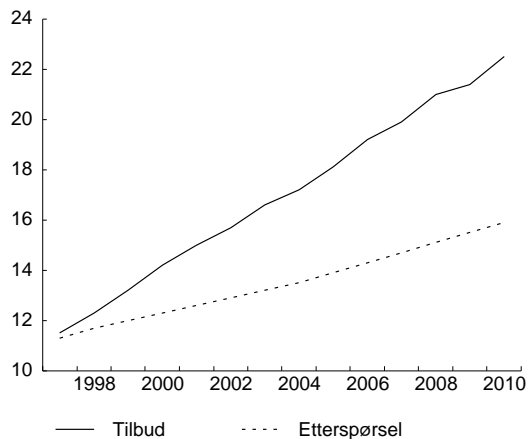
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjelpepleiere
Tilbud og etterspørsel målt i 1000 personer

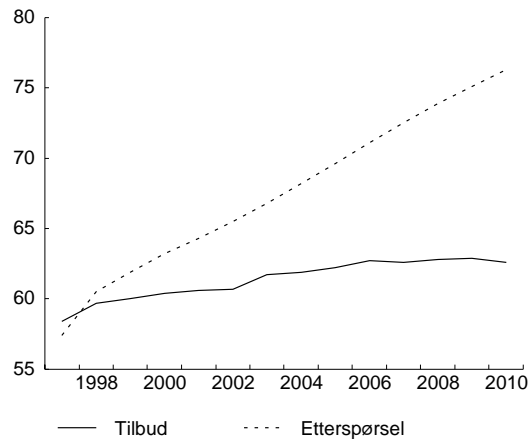
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Samfunnsfag høyere grad
Tilbud og etterspørsel målt i 1000 personer

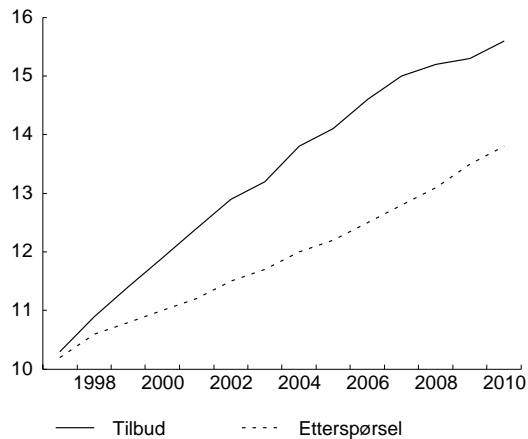
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ingeniører
Tilbud og etterspørsel målt i 1000 personer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Jurister (høyere grad)
Tilbud og etterspørsel målt i 1000 personer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Denne "reservearbeidsstyrken" holdt seg, ifølge AKU, relativt stabilt rundt 190 000 personer fra 1988 til og med 1996. I samme periode varierte antallet AKU-ledige mellom om lag 75 000 og 140 000. Tilsiget av nye personer var av om lag samme omfang som overgangen til faktisk ledighet eller sysselsetting. Fra 1996 til 1998 ble denne gruppen redusert med 50 000 personer. Siste år var derimot reduksjonen på bare 8 000 personer. Som for undersysselsatte er det flere kvinner enn menn blant personer utenfor arbeidsstyrken som ønsker arbeid. I 1999 var andelen kvinner 56 prosent.

Arbeidsmarkedstiltakene

I 1999 var det i gjennomsnitt 8 400 personer sysselsatt ved personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak (utenom yrkeshemmede). Dette er 6 300 færre enn i 1998. Det har vært en gradvis nedtrapping av omfanget på tiltakene fra 1993, da det i gjennomsnitt var 57 300 personer sysselsatt på personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak. Sesongjustert var det i 1999 en nedgang i nivået på disse tiltakene gjennom første halvår og en oppgang i siste halvår. I januar 2000 var det sesongjustert 9 300 personer på tiltak, en økning på 500 fra desember. Blant arbeidsmarkedstiltakene var kvalifiseringstiltak den viktigste gruppen med 80 prosent av alle tiltakene i 1999. Blant ungdom under 20 år var i gjennomsnitt 1 300 sysselsatt ved personrettede ordinære arbeidsmarkedstiltak i alt. Samtidig var 2 500 i samme aldersgruppe registrert helt ledige. I 1998 var hhv. 2 000 på tiltak og 2 400 ledige i denne aldersgruppen.

I regjeringens budsjettforslag for 1999 ble det lagt opp til et gjennomsnittlig nivå på arbeidsmarkedstiltakene på 7 000, mens den faktisk ble 8 400. For 2000 har regjeringen lagt opp til et gjennomsnittlig nivå på arbeidsmarkedstiltakene på 7 500.